

Periculum in Mora

De verscheidenheid van plichten, die de uitoefening van een beroep oplegt, worden door zijn beoefenaren niet even sterk gevoeld. Dit hangt samen met karakter, beschaving, verantwoordelijkheidsgevoel, kortom met een complex van eigenschappen waarvan de uitingen in het begrip mentaliteit kunnen worden samengevat. Deze bepaalt iemands geestelijke en morele instelling en beslist of men zich al dan niet bewust rekenschap geeft, waartoe men ethisch gebonden is tegenover degenen, wie men zijn diensten ter beschikking stelt, tegenover de vakgenoot en ten aanzien van de collectiviteit, de stand.

Niet ieder beschikt door intuïtie of verstandelijke overweging over een klaar inzicht op het gebied der professionele plichtenleer, waarvan het beroepsfatsoen een belangrijk element vormt. Hoofdzaak is de aanwezigheid van voldoende goede wil om zich te schikken naar de regelen, die gegroeid zijn uit de wisselwerking tussen het beroep en de verschillende gebieden des maatschappelijken levens.

Men is niet in gebreke gebleven om bij de veelheid van situaties het dezulken gemakkelijk te maken de juiste weg te vinden naar en in de geschreven en ongeschreven regelen, die in acht genomen dienen te worden om op waardige wijze een plaats in te nemen in de gemeenschap waartoe men beroepshalve behoort. Ook de tandheelkunst heeft haar Codex, haar verzameling van voorschriften, waarin de ethische normen zijn verwerkt, die de belangen van alle betrokkenen beschermen.

Zomin als de rechtsorde in de samenleving kan worden gehandhaafd met het enkel uitvaardigen van wetten, zomin is de beroepsgemeenschap aan het einde harer bemoeiingen met een handleiding voor het beroepsfatsoen.

Voor de ethisch onvolwaardigen, de onverschilligen en onwilligen zijn er binnen de eigen kring nog de tuchtmiddelen van de beroepsrechtspraak om hen tot bezinning te brengen. Deze zijn echter niet

toereikend om over de gehele linie corrigerend in te grijpen, aangezien zij slechts kan bereiken degenen, die krachtens het lidmaatschap der beroepsorganisatie onder haar jurisdictie vallen.

Langs de wegen der collegiale rechtspraak is derhalve het algemeen belang niet genoegzaam te beveiligen en daarom heeft de Staat in 1932 hierin trachten te voorzien door invoering van het medisch tuchtrecht, bestaande uit een vijftal rechtscolleges voor de behandeling van overtredingen (klachten) in eerste aanleg, met een centraal college voor beroep.

Het ligt in de aard der zaak dat de professionele normen bij het handhaven van een zekere tucht, niet identiek zijn met datgene waarvoor de overheid meent te moeten waken en zo hebben genoemde colleges tot taak het vertrouwen in de stand der verschillende geneeskundige groepen te beschermen door het berechten van handelingen, die, gelijk het in de wet heet, dat vertrouwen ondermijnen.

Het is duidelijk dat zulks niet per sé hetzelfde omvat als het plegen van inbreuken op de beroepsethiek, meer algemeen gesproken, het beroepsfatsoen. Maar men kan met voldoening vaststellen, dat in de 15-jarige praktijk van de medische tuchtrechtspraak er met succes naar is gestreefd om veel van hetgeen in publiek optreden als stands-onwaardig moet worden veroordeeld, onder te brengen bij de in de wet omschreven handelingen. Op welke wijze de verschillende colleges er in zijn geslaagd voor de tandheelkunst concrete inhoud te geven aan de uiteraard algemene, dus vage wettelijke formulering, is in de publicatie van een, niet onbelangrijk aantal eindbeslissingen met betrekking tot misdragingen van tandartsen — en enkele in ons vak verdoelde artsen — voldoende naar voren gebracht. Zij hebben veel bijgedragen tot verheldering van begrip omtrent het ongeoorloofde in de ten laste gelegde handeling. Daarvoor dus niets dan lof.

Wanneer men zich echter afvraagt of van de tuchtrechtspraak een „opvoedende” kracht is uitgegaan op de overtreders, door de motivering der beslissingen, dan wel een preventieve werking vanwege de ernst der opgelegde maatregelen, dan valt het antwoord minder bemoedigend uit. Te staven met cijfers en gegevens is er niets, daarvoor zou men ter vergelijking moeten kennen de toestand, welke zich zonder het bestaan van een tuchtrecht zou hebben ontwikkeld. Wel kan worden vastgesteld dat, in weerwil van het instituut der medische tuchtrechtspraak, zich dusdanige brutale vormen ener praktijkbeoefening hebben ontwikkeld, dat het welhaast de indruk vestigt dat men er machteloos tegenover staat.

Niet dat de tuchtrechtspraak ten deze werkeloos is gebleven. In de vorige jaargang zijn een reeks veroordelende beslissingen opgenomen ten laste van enige tandartsen en een arts, die in samenwerking met

onbevoegden en onder gebruikmaking van de meest onwaardige publiciteit en werfmethoden, een luidruchtige handel in prothetische constructies dreven. In de omschrijving van de ingediende klachten zijn alle bijzonderheden omtrent de werkwijze dezer anonieme commerciële „ondernemingen” voldoende blootgelegd. Voor zover men het niet reeds wist blijken deze bedrijven te worden geleid door zakenlieden van bedenkelijk allooi met in hun dienst bevoegden, die klaarblijkelijk afstand hebben gedaan van alle professionele gevoel van eigenwaarde en zich accoord, zo niet solidair verklaard hebben met de handelsmoraal en -tactiek van hun werkgever en deze uiteraard de vrije hand laten inzake misleidende reclame met advertenties, vouwbladen en huis-aan-huisbezoek van colporteurs. Door het opleggen van een geldboete is in die gevallen gepoogd kracht bij te zetten aan de overwegingen van de beslissing, waarin duidelijk tot uitdrukking is gebracht, dat de veroordeelde werknemers handelingen hebben verricht die het vertrouwen in de stand der tandartsen ondermijnen.

Helaas moet worden geconstateerd, dat met deze duidelijke uitspraken het euvel zelf niet wordt bestreden. Onverminderd verschijnen in de grote en minder grote dagbladen de snorkende advertenties van de naamloze exploitanten, welke door de daarin aangeprezen prothetische constructies (van eeuwige duurzaamheid) en de tevens geboden „service”, de fantasie van het publiek bespelen.

Dat in de berechte gevallen de personen „over wie geklaagd werd” het vertrouwen in de stand der tandartsen hebben ondermijnd is in de beslissingen met nadruk vastgesteld, waaruit derhalve mag worden afgeleid dat door deze bedrijven aan dat vertrouwen bij voortdurend afbreuk wordt gedaan. Tenzij dit zal worden verhinderd met andere middelen dan waarvan de tuchtcolleges tot nu toe gebruik maken. De veroordeelden zelve mogen door de voor hen ongunstig luidende overwegingen meer of minder tot bezinning worden gebracht, wie zal het zeggen, maar tot afschrik bij hun concurrenten leiden zij kennelijk niet.

Dit is natuurlijk niet zo onverklaarbaar. In de eerste plaats is van lieden, die zich schikken in de vernederende positie van werknemer in een dusdanig bedrijf, dat met een ordentelijke praktijksuitoefening geen enkel verband houdt, niet te verwachten dat zij gevoelig zullen zijn voor de latende dreiging van een officiële terechtwijzing, wellicht ook niet voor een gedwongen verschijning ter zitting. Want zoveel is hun wel duidelijk geworden, gesteld dat zij de moeite zouden nemen om op de hoogte te blijven, dat het met de sancties nogal los loopt. Want een zwaardere maatregel dan geldboete is tot nu toe door de colleges niet opgelegd en de hoogte daarvan is een te verwaarlozen onkostenpost voor zo'n winstgevend bedrijf.

Evenmin is de ten uitvoerlegging van het vonnis er op berekend om op de delinquent en hun medestanders veel indruk te maken. De vermelding van de tuchtmaatregel in de eindbeslissing is tevens de vorm waarin deze ter kennis wordt gebracht, zodat van een ten uitvoerlegging in feite niet kan worden gesproken. Die bestaat niet en het wordt aan de schuldig bevondene overgelaten wat hij zich van de beslissing gelieft aan te trekken, zonder dat hem in enigerlei persoonlijk vorm de ernst van zijn vergrijp wordt ingescherpt.

Ook de zwaarste der toegepaste maatregelen (als men dit adjectief en de overtreffende trap wel mag gebruiken) draagt er blijkens de ontwikkeling der uitwassen niet toe bij om de overtreders bij voorbaat tot inkeer te brengen. De strengste straf van de vijf in aanmerking komende maatregelen (waarschuwing, berisping, boeten tot f 2000, schorsing in en ontzetting van de uitoefening van het beroep), die tot nu toe werd opgelegd, was een boete van enige honderden guldens. Als men daarbij bedenkt met hoeveel waarborgen de belangen van de persoon, over wie geklaagd is, zijn omgeven en dat zelfs voor de oplegging van een minimale boete, ongeacht de hoogte van het bedrag, de rechterlijke macht is ingeschakeld, in die zin dat de veroordeelde van de maatregel rechtstreeks in beroep kan komen bij het Gerechtshof, terwijl de boete nog in vast te stellen termijnen kan worden voldaan, dan kan men met Mr. B. de Gaay Fortman, de bekende commentator op het gebied van het Medisch Tuchtrecht, van overtuiging zijn dat de medische tuchtrechter, vooral in zaken de tandheelkunst rakende, een zachte rechter is geweest en, wat zwaarder weegt, nog is. In 60% van bekendgemaakte beslissingen waarin een maatregel werd opgelegd, werd een waarschuwing uitgesproken en in 20% een berisping; aan geneeskundigen werd enige malen een vrij hoge boete opgelegd (eens de hoogste); de schorsingen liepen uiteen van drie dagen tot een jaar; ontzegging van bevoegdheid werd niet éénmaal uitgesproken 1).

Zoals reeds werd opgemerkt hebben de tuchtcolleges in de waardering van de ernst der ondermijning van het vertrouwen in de stand der tandartsen het nimmer gezocht in meer dan een matige boete en het blijft een open vraag of met deze zwaarste der tot nu toe opgelegde maatregelen het kwaad kan worden gekeerd, dat op dit ogenblik voor ieders ogen wordt verricht 2).

1) Medisch Tuchtrecht door mr. B. de Gaay Fortman, blz. 56.

2) In het licht van de ervaring zou men de vraag ontkennend beantwoorden. Een adverterende tandarts, wiens boete van f 200.— door het Gerechtshof verlaagd werd, stond acht maanden later opnieuw terecht op grond van eenzelfde handeling! Het in zijn verwachtingen beschaamde Hof verhoogde toen de boete tot f 100.—!

Het zijn vooral de advertenties in de grote couranten (om van de periodieke en provinciale pers te zwijgen) waarin, door het gezag van de bonafide vormen van publiciteit, de aanprijzingen van de naamloze prothese-exploitanten een schijn van betrouwbaarheid verwerven in de ogen van een critiekloos publiek.

Pogingen om deze advertenties geweerd te krijgen, zijn afgestuit op de onwil der couranten-administraties, die om begrijpelijke redenen deze vaste klanten niet willen afstoten. Zijn zij, de dagblad-directeuren, huns broeders hoeder?

Ondertussen staat, het Medisch Tuchtrecht ten spijt, de tandheelkunst dagelijks en in het openbaar bloot aan belaging van haar aanzien zonder dat er effectief iets tegen wordt ondernomen. Ons staatsbestel is doorweven met een onafzienbaar net van overheidsbemoeiing en -contrôle. Het is ondenkbaar dat in de menigvuldigheid van al die ongetelde instanties er niet één schuil zou gaan, tot wier taak de bescherming van dit waarlijk niet geringe algemene belang mag worden gerekend.

Wie weet haar echter aan te wijzen?

B.